

УДК 37.091.212.7:159.923.5

 <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2022.344>

Лілія Нуралієва

 <https://orcid.org/0000-0002-0759-4150>

Здобувачка 1 рівня освіти (бакалавр)

Харківський національний університет

імені В. Н. Каразіна,

майдан Свободи 6, 61022, Харків, Україна,

 nuralievalilly17@gmail.com

Людмила Сиволоцька

 <https://orcid.org/0000-0001-7070-0916>

Здобувачка 1 рівня освіти (бакалавр)

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,

майдан Свободи 6, 61022, Харків, Україна,

 syvolotska@gmail.com

Олексій Наливайко

 <https://orcid.org/0000-0002-7094-1047>

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри педагогіки,

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,

майдан Свободи 6, 61022, Харків, Україна,

 nalyvaiko@karazin.ua

Самореалізація в процесі становлення особистості.

Мотивація успіху та відбиток невдач

Анотація. У статті розглядається характеристика мотивації успіху та аналіз впливу невдач на самореалізацію особистості в процесі її становлення. Актуальність цього дослідження полягає в тому, що в останні роки проблема впливу успіху та невдач стає більш гострою та набуває дедалі більшого

розповсюдження. У статті було виділено такі поняття, як «мотивація успіху», «становлення особистості», «мотивація», «самореалізація», «саморозвиток», «негативний стан», «адаптування», «академічна неуспішність», а також розглянуто, як успіхи та невдачі позначаються на академічній успішності. Наведена стаття висвітлює результати опитування серед учасників різного віку, які мали можливість описати та проаналізувати свій досвід у навчальній діяльності та подальшому житті, в якому вони відповіли на дванадцять питань, які стосувалися їхнього успіху, внутрішніх переживань і психологічних труднощів, пов'язаних з невдачами, з якими вони зіштовхнулися. Респонденти поділилися своїми враженнями та виразили свою думку щодо впливу успіхів та невдач на самореалізацію особистості на її життєвому шляху. Спираючись на результати опитування, автори дослідження виділили найважливіші моменти, на які слід звернути увагу та детально проаналізувати.

Ключові слова: мотивація успіху, становлення особистості, мотивація, самореалізація, саморозвиток, негативний стан, адаптування, академічна неуспішність.

Цитувати як: Нуралієва, Л., Сиволоцька, Л., & Наливайко, О. (2022). Самореалізація в процесі становлення особистості. Мотивація успіху та відбиток невдач. *Освітологічний дискурс*, 3-4(38-39). <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2022.344>

©Нуралієва Лілія, Сиволоцька Людмила, Наливайко Олексій, 2022

Актуальність. Одним із найактуальніших питань для суспільства 21 століття є проблема саморозвитку, мотивації та самореалізації. Можливість спостерігати за успіхами інших та порівнювати себе з ними має доволі великий вплив на психічний стан індивіда, оскільки власні проблеми та складнощі часто здаються катастрофічними та змушують зупинитися на шляху до власних досягнень. Разом із капіталістичним устроєм суспільства змінилися і цінності сучасного покоління: впливовість, авторитет та забезпеченість витісняють прості людські почуття та дають змогу людям порівнювати один одного. Таким чином, суспільство живе у безкінечній гонитві та змаганні, де кожен — конкурент, а не помічник. Невдачі у професійному та особистому житті породжують соціальний страх, вони затримують становлення особистості як такої та часто є причиною психологічних

розладів та погіршення наявних проблем фізичного здоров'я. Водночас, невдачі нас загартовують, вони виправляють наші помилки, вчать бути обережними та відповідальними, дають змогу розкритися як індивідуальність та вчать поводитися мудро і виважено. В той же час успіх грає на користь: він допомагає зібратися, повірити в себе та докладати більше зусиль, пришвидшує удосконалення практичних навичок та позитивно впливає як на психічне, так і на фізичне здоров'я. У даній статті буде розглянуто вплив успіху та невдач у становленні особистості, їхній вплив на психічне та фізичне здоров'я індивідів та на професійну і освітню сферу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій показує, що багато вчених займаються розглядом впливу успіху та невдач на емоційний стан людини. Зокрема, психічний розвиток та самореалізацію особистості і інші психологічні аспекти, що впливають на успіх людини розглядали в своїх працях О. Кравченко, В. Кикоть, С. Зуєва, М. Боришевський та інші. Що стосується невдач та емоційної відповіді на неї, цю проблему розбирали Дж. Джонсон, А. Бек, С. Булік, Л. Карпентер, В. Гауф. Вплив різних тенденцій на самореалізацію та самовираження особистості досліджувати Дж. Бугентал, К. Гольдштейн, А. Маслоу, Р. Мей, Г. Олпорт, Е. Фром та інші.

Мета. Автори дослідження ставили собі за мету дослідження впливу успіху та невдач на емоційний стан людини та на її подальше майбутнє, ставлячи акцент на віці особи. Для цього було сформовано ряд завдань:

- ✓ проаналізувати вплив успіху і невдач на людину та на її подальше життя;
- ✓ порівняти емоційні стани, які можна спостерігати при успіху та невдачах;
- ✓ визначити наскільки сильно на людину впливає отриманий досвід після успіху/невдач;
- ✓ розглянути психологічні аспекти та реакції, що спостерігаються при досвіді успіху/невдачі;
- ✓ розібрати досвід респондентів в особистому житті та під час навчання.

Методи. У статті були використано теоретичні методи дослідження: аналіз, узагальнення, порівняння. Практичну частину дослідження склав опитувальник створений у форматі Гугл сервісів різних вікових груп (Google Forms) та інтерв'ю. В опитуванні взяли участь 16 респондентів. Учасники опитування зашифровані у певному порядку. Опитувальник складався з 7 питань закритого типу та 5 питань відкритого типу. Одне питання з дванадцяти було організаційного характеру (вік).

Основна частина. Професійна, культурна та освітня діяльність людини повністю пов'язана з її компетентністю, самосвідомістю та індивідуальними рисами. У свою чергу, в основі удосконалення та розвитку людини як особистості

лежить її психологічна витривалість та здатність реагувати на зовнішні подразники або проблеми. Однією із основних можливостей набуття соціального досвіду та виховання себе згідно з запитамі суспільства є аналіз поведінки індивіда у період успішних та невдалих ситуацій у його житті. Тим чи іншим чином, проблеми та перемоги впливають на емоційний стан людини, її думки та мотивацію, дають наснагу або забирають бажання рухатися далі та розвиватися, що згодом може призвести до вагомих наслідків в особистому житті та академічній діяльності особистості. Так чи інакше, невдачі та успіхи є складовою розвитку такого поняття як особистість.

Донині достеменно не визначено сутність поняття “особистість”. Вагома кількість вчених та науковців поділяють різні думки не лише щодо його загальної характеристики, а і щодо витоків та початку його формування. “Одні відносять початок становлення особистості до вельми ранніх етапів психічного розвитку індивіда, інші, навпаки, схильні пов'язувати цей процес із більш пізніми етапами онтогенезу” (Боришевський, 2009, 119). Мирослав Боришевський (2009) зазначає, що під поняттям особистості мається на увазі самосвідомість людини, її можливість і бажання самостійно приймати рішення та ідентифікувати себе як окремого суб'єкта у суспільстві (с. 119). Відокремлюючи себе від інших та заявляючи про себе як особистість, людина отримує потребу в самореалізації та самовизначенні. В свою чергу, їх можливо досягти шляхом використання особистісного потенціалу при виконанні поставлених цілей індивіда. Цей процес можливий лише за умови чіткого розуміння мети, цілей та мотивів, якими керується індивід. Людина має бути обізнаною щодо своїх навичок та можливостей, мати теоретичне та практичне підґрунтя, адже самореалізація пов'язана з наявними знаннями та вміннями кожного окремо індивіда. Вона має унеможливити появу тих чинників, які будуть перешкоджати та пригальмовувати процес самореалізації. Серед факторів, що лише ускладнюють цей процес, “слід відмітити атомарність, самотність буття людини, незалученість в активне життя, духовну та культурну обмеженість, нерозвиненість свідомості, неадекватний професійний вибір” (Зуева, 2013). Таким чином, вся свідома поведінка людини та її цілі є мотивованими та направленими на самореалізацію себе як особистості. До того ж, проведені дослідження показують, що напрямки самореалізації здобувачів освіти у різних сферах професії відрізняються та підпорядковуються психологічним механізмам (Jabbarov, 2017).

Велику роль у самореалізації та самовизначенні відіграють мотиви та мотивація. Мотиви — це внутрішня сила, яка спонукає та змушує людину діяти і приймати рішення. За М.В. Артюшиною можна виділити декілька груп мотивів

(Артюшина, Котикової, Романової, 2007):

- ✓ професійні;
- ✓ пізнавальні;
- ✓ широкосоціальні;
- ✓ вузькосоціальні;
- ✓ процесуально-змістові;
- ✓ матеріальні;
- ✓ мотиви досягнення;
- ✓ утилітарні.

Мотивація – спонукання до дії; динамічний процес фізіологічного та психологічного плану, який управляє поведінкою людини, який визначає його спрямованість, організованість, активність і стійкість; здатність людини через працю задовольняти свої потреби (Кравченко та Кикоть, 2016). Вона вважається основним рушієм прогресу та внутрішнього розвитку, є основою особистісного росту людини протягом усього її життя та визначає подальші дії індивіда.

Найголовнішим джерелом мотивації є успіх. Він асоціюється зі зростанням авторитету у соціумі, просуванням по кар'єрним сходам, досягненні поставлених цілей та піднятті особистої самооцінки. Мотивація успіху недаремно вважається однією із найпопулярніших та застосовується майже у всіх сферах культурного чи соціального життя. Спираючись на попередні дослідження, можна стверджувати, що інтелектуальні здібності та мотивація досягнення залишаються позитивними передумовами академічної успішності здобувача освіти (Busato et al., 2000; Zhernovnykova, Nalyvaiko & Chornous, 2017).

В освітньому колі, мотиваційному впливу піддаються не лише здобувачі освіти, а і викладачі, хоча у більшості випадків цьому не надається належна увага. Подібно до того, як учень, який відчуває відповідальність за особисті успіхи та невдачі, виявляє більшу ініціативу в пошуках винагород і більшу наполегливість перед труднощами, викладач, який відчуває відповідальність за успіхи та невдачі в класі, також може проявляти більшу ініціативу в роботі зі студентами та більшу наполегливість у подоланні проблем у освітньому процесі (Guskey, 1981).

Поняття “успіх” нерозривно пов'язане з матеріальними благами, які у XXI столітті стають одними із найголовніших у житті суспільства, витісняючи цінності попередніх поколінь. Тим не менш, “успіх – це постійне здійснення тих цілей, які людина ставить перед собою і які важливі для неї. Успіх – це не тільки результат, але і процес руху на шляху його досягнення. Це розвиток можливостей людини, розкриття його потенціалу“ (Романовський та Михайліченко, 2003). Тобто, успіх передбачає не тільки досягнення початкових цілей індивіда, а і його розвиток та

навчання протягом усього процесу самореалізації, що визначає його педагогічну спрямованість.

З психологічної точки зору, успіх є джерелом натхнення, радості, задоволення від результатів роботи та виправдання очікувань. Успіх сприяє досягненню людиною стану задоволеності життям, яке, у свою чергу, є живлющим середовищем для подальших дій, що сприяють меті самореалізації (Романовський, 2011). Успіх позитивно впливає на світосприйняття особистості, на її духовний стан, що одночасно може мати гарний ефект на здоров'я людини. Коли успіх робиться стійким, постійним, може початись свого роду реакція, що вивільняє широкі, скриті до цього моменту можливості особистості (Kolzow, 2014).

В той же час, однією з найважливіших і головних цілей сучасної освіти є створення основи для реалізації потенційних можливостей учнів і підвищення ефективності їхнього навчання шляхом постійного розвитку самостійності (Jabbarov, 2017). Сприятливе середовище допомагає здобувачам освіти не тільки покращити свою академічну успішність під час навчального процесу, але і залишає відбиток на інші сфери життя: гарні манери, інтелект, дисципліна, етикет, вміння приймати рішення та покладатися на себе.

Невдачі також мають великий вплив на людей та їхні подальші дії. Так само як успіх сприяє позитивним наслідкам, так і невдачі створюють підґрунтя для негативних емоцій та станів. Невдачі час від часу трапляються, але звикнути до них важко, адже складні ситуації – раптові та потребують часу для адаптування. До того ж, ситуація може стати надзвичайно напруженою, що впливає на емоційний стан людини та її рухи, та залишає відбиток на подальшому майбутньому.

Навіть один досвід невдачі може призвести до значних емоційних наслідків. Наприклад, у медичних працівників, які припустилися медичних помилок або якимось чином порушили безпеку пацієнтів, простежувались відчуття сорому, депресії та тривоги, що лише збільшувало ризик подальших помилок (Sirriyeh et al., 2010).

Згадування невдачі постійно посилює відчуття смутку, поразки та розчарування та негативно впливає на когнітивне функціонування, наприклад, призводить до зниження точності відтворення пам'яті (Johnson et al., 2011). Що навіть гірше, це те, що невдачі стають певними “тенетами” для людини (Taylor et al., 2011), з яких дуже важко виплутатися.

Невдачі значним чином відображаються на дітях та підлітках, адже такі невдачі залишають відбиток на їхньому подальшому житті. Дослідження показують, що академічна неуспішність у підлітків підвищує ризик клінічної депресії в дорослому віці (McCarty et al., 2008; Reinherz et al., 1999), а у тих, хто страждає на

депресію, відчуття неуспішності призводить до спроб самогубства (Bulik et al., 1990).

Освітню неуспішність можна охарактеризувати з двох боків: 1) коли освітня система не надає ефективних послуг, що мають сприяти успішному навчанню учня, або коли учень не може перейти до наступного класу через недостатній мінімум знань, та зрештою виключається з навчального закладу (Psacharopoulos, 2007); 2) коли здобувач освіти не отримує достатнього мінімально необхідного стандарту, через що кидає навчання (Buis, Tjoa, Korteweg, & Slikkerveer, 2011). Соціальні та економічні збитки освітньої неуспішності надзвичайно високі й мають багато різних форм: зростання злочинності, нижчі темпи економічного зростання, менша взаємодія між поколіннями, більші державні витрати на охорону здоров'я, вище безробіття, нижча соціальна згуртованість, менша участь у громадській та політичній діяльності (Psacharopoulos, 2007).

Слід зазначити, що причини ряду невдач безпосередньо пов'язані з внутрішніми факторами особистості, так само як і самореалізація за професійним спрямуванням враховує важливість навчання та професійної діяльності (Jabbarov, 2017).

З віком, люди становляться більш пристосованими до різноманітних емоційних коливань та несподіванок. J. Crocker & C. T. Wolfe (2001) висунули гіпотезу про те, що з віком самооцінка стає більш стабільною і менш сприйнятливою до впливу зовнішніх подій. Крім того, виявилось, що на самооцінку літніх людей впливають стресові життєві події і фінансові втрати, тоді як у молодих людей на неї впливають успіхи та/або невдачі у навчальній та спортивній діяльності (Rosi et al., 2019).

Зараз розробляються та покращуються багато технік, що спрямовані на боротьбу з наслідками невдач та негативних станів. Однією з таких є когнітивно-поведінкова терапія (КПТ), що спрямована на те, щоб допомогти людині розвинути навички та методи керування поганим настроєм і стресом; ці навички вона зможе застосовувати в повсякденному житті, коли виникне така потреба (Beck, 1976).

Було проведено опитування учасників різного віку щодо успішних та проблемних ситуацій, в яких вони опинилися, їхню реакцію на них у психологічному плані та вплив на самореалізацію у майбутньому. Респондентам було запропоновано 7 питань закритого типу та 5 питань відкритого типу. Опитування було проведено за допомогою GoogleForms. Кількість респондентів склало 16 осіб. В опитуванні взяли участь респонденти різного віку: від 16 до 18 років - 16,7%, від 18 до 21 років - 50% та від 21 до 30 років - 33,3% (рис. 1)

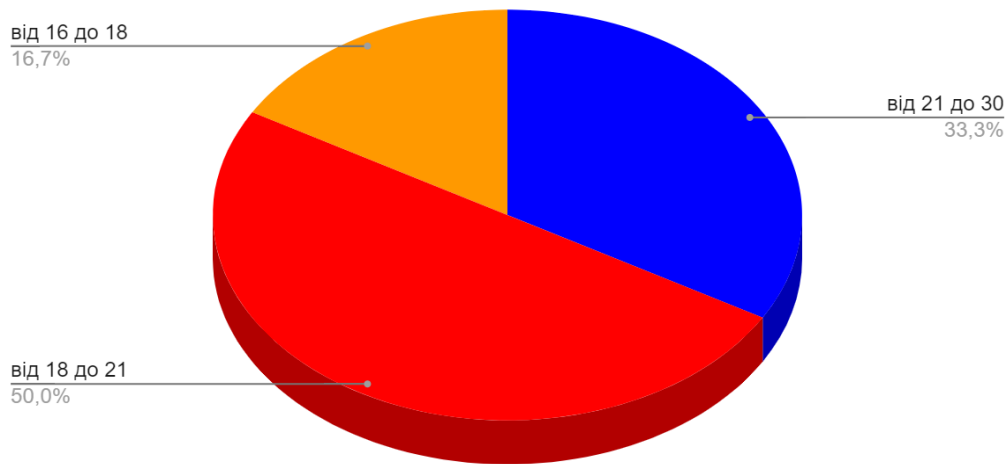

Рис. 1. Діаграма відповідей на питання: «Вкажіть ваш вік»

Джерело: розроблено авторами

Респондентам також було надано можливість відповісти на питання: «Чи впливає успішна реалізація задуманого на ваше самопочуття та здоров'я?». Дослідники запропонували два варіанти відповідей: «Так, я отримую мотивацію та бажання рухатися далі» або «Ні, нічого не змінюється». (рис. 2).

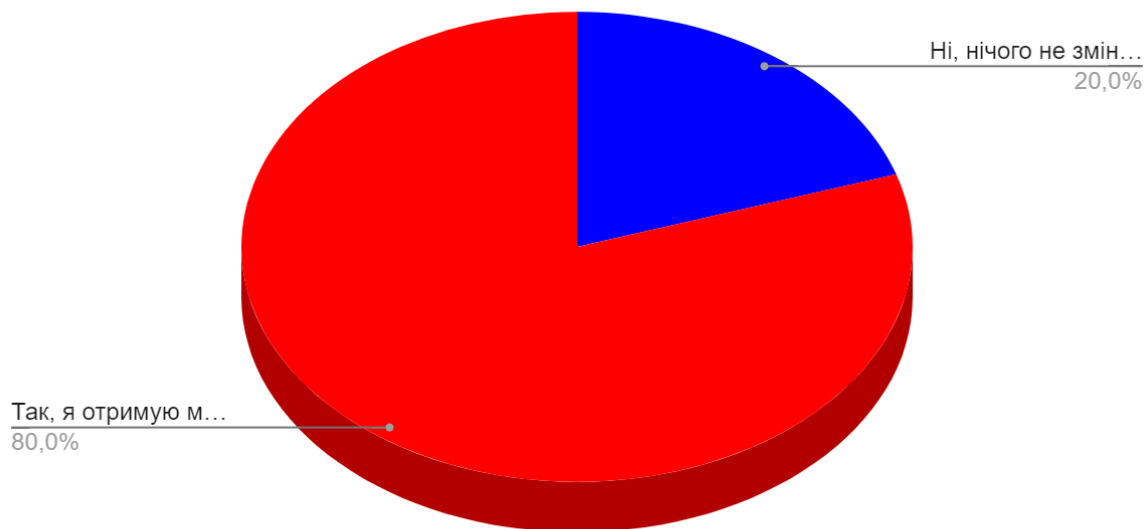

Рис. 2. Діаграма відповідей на питання: «Чи впливає успішна реалізація задуманого на ваше самопочуття та здоров'я?»

Джерело: розроблено авторами

Окрім того, у респондентів була можливість описати успішну ситуацію, яка мала місце у їхньому житті та зазначити, як відчуття успіху вплинуло на їхнє самопочуття та психологічний стан. Респондент № 1, віком від 16 до 18, так прокоментувала ефект від успіху: “Це мене дуже змотивувало, я відчула прилив приємних емоцій, енергії, наснаги робити свою справу якнайкраще, аби тримати рівень і удосконалювати себе”. Респондент № 2, віком від 18 до 21, відповіла що була “дуже задоволена” та “почувалася набагато краще”. Респондент №3, віком від 21 до 30 років, зазначив, що для нього “чудове самопочуття рівноцінне успіху”.

Також респонденти відповіли на запитання щодо того, чи впливає наявність проблем у житті на їхнє самопочуття та здоров'я. Отримані результати показали, що 50% опитуваних починають хворіти та гірше себе почувають, а у інших 50% лише змінюється настрій (рис. 3).

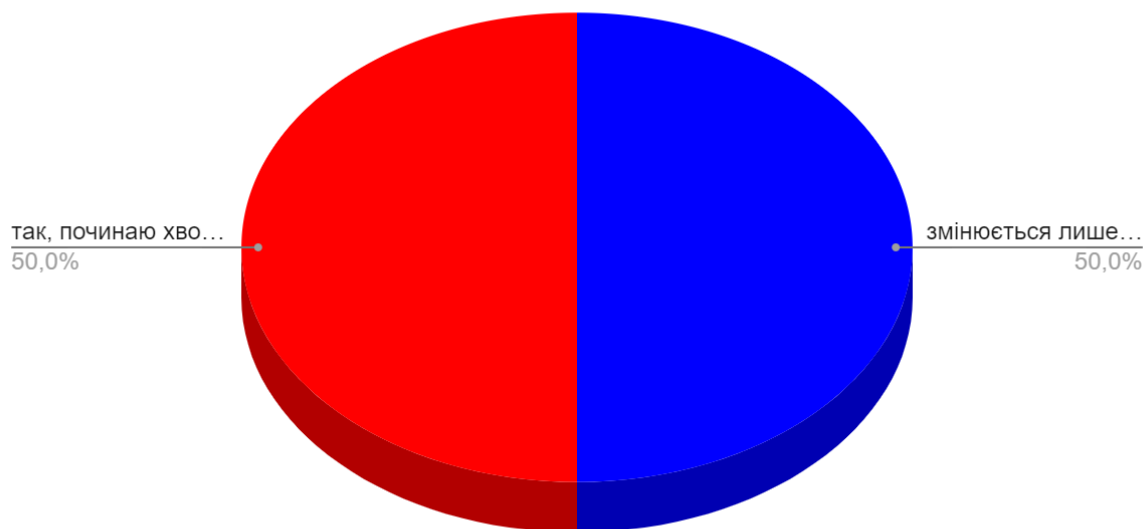

Рис. 3. Діаграма відповідей на питання: «Чи впливає наявність проблем у житті на ваше самопочуття та здоров'я?»

Джерело: розроблено авторами

Наступним питанням було: «Якщо ви відкладаєте проблему на потім, як часто ви повертаєтеся до неї, щоб вирішити?». 16,7% опитуваних відповіли, що майже не повертаються, 50% — іноді повертаються, а 33,3% — завжди повертаються (рис. 4).

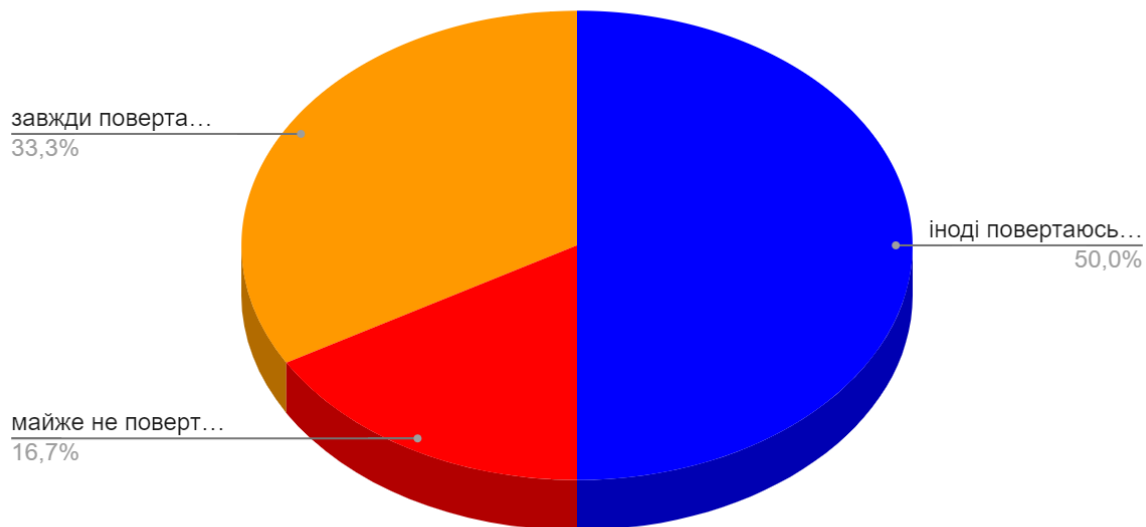

Рис. 4. Діаграма відповідей на питання: «Якщо ви відкладаєте проблему на потім, як часто ви повертаєтесь до неї, щоб вирішити?»

Джерело: розроблено авторами

Автори дослідження також запропонували опитуваним відповісти на питання: «Чи відчуваєте ви психологічний тиск при виконанні тієї ж задачі, з якою попередньо мали проблеми?». На рис. 5 показано, що 83,3% респондентів дали стверджувальну відповідь, а 16,7% — заперечну.

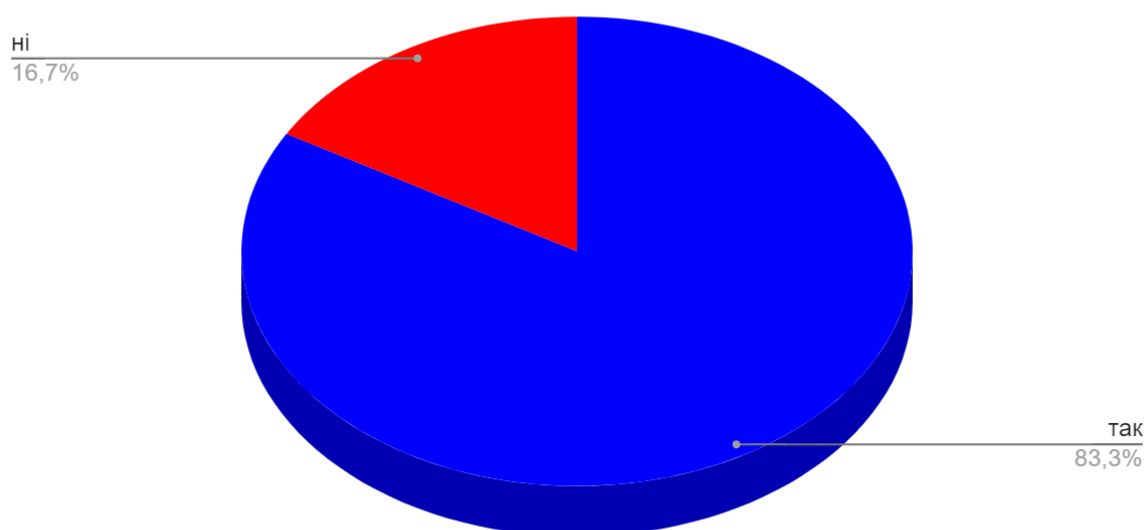

Рис. 5. Діаграма відповідей на питання: «Чи відчуваєте ви психологічний тиск при виконанні тієї ж задачі, з якою попередньо мали проблеми?»

Джерело: розроблено авторами

Більш того, респонденти описали неприємну ситуацію, з якою вони зіткнулися в житті, та поділилися, який вплив мали невдачі на їхнє самопочуття та психологічний стан. Респондент №1, віком від 16 до 18, мав проблеми через відсутність мобільного зв'язку, що призвело до стресу, але, тим не менш, респондент вказав, що «ця проблема не похитнула [її] психологічний стан». Респондент №2, віком від 18 до 21, відповіла, що «знаходилась у незнайомій країні, мала проблеми з інтеграцією». Вона зазначила, що було «дуже тяжко витримувати такий тиск, маючи проблеми з ментальним станом, тому впадала в апатію та депресію», і в результаті в неї «почалися постійні істерики, зникло бажання робити речі, які раніше приносили задоволення». Респондент № 3, віком від 21 до 30 років, вказав, що однією із проблем у його житті було звільнення, через що «стан погіршився, але невдовзі все повернулося на свої місця».

Також було запропоновано питання, пов'язане з невдачами під час навчального процесу. Респондент № 1, віком від 16 до 18, не змогла знайти спільну мову з викладачем, і, як наслідок, вона «боялася ходити на пари до цієї викладачки, переживала великий стрес кожного разу до, під час та після пари; боялася зробити помилку та сказати щось не те під час заняття, оскільки не хотіла бути приниженою перед своєю групою; врешті-решт [вона] отримала високий бал за дисципліну, але враження залишилися найгірші з можливих». Респондент № 2, віком від 18 до 21, відчувала «постійний тиск і втрату інтересу до навчання» та «негативно відреагувала». Респондент № 3, віком від 21 до 30 років, «не встигав вчасно скласти залік», і тому «був розлючений».

Дискусія. Проблема самореалізації у юнацькому віці займає думки багатьох вчених протягом декількох століть. Ця проблема багатоаспектна та потребує різнопланових досліджень. Процеси внутрішньої мотивації займають дуже важливе місце у процесі становлення молоді людини, особливо у навчанні або опануванні нових навичок (Nalyvaiko & Bondarenko, 2022). Від внутрішньої мотивації залежить якість залученості здобувача до отримання необхідних знань та їх диференціація та градація за рівнями сприйняття. Розвиваючи тему самовизначення, усвідомленої компетентності та цінностей самореалізації в суб'єктивному досвіді внутрішньої мотивації група вчених під керівництвом Waterman A. S. (2003) використали різні набори інструкцій студентів студенти коледжу, щоб вони генерували та згодом оцінювали панелі діяльності, пов'язані з ідентичністю. Три показники суб'єктивного досвіду внутрішньої мотивації

використовувалися як кінцеві змінні: (а) інтерес, (б) досвід потоку (в) відчуття особистої експресивності. Ці показники суб'єктивного досвіду були тісно взаємопов'язані. У ході досліджень виявилось, що самовизначення тісно пов'язане з усіма показниками суб'єктивного досвіду. Навпаки, цінності самореалізації зробили більший внесок у переживання та особисту експресивність, ніж у інтерес. Уявна компетентність, хоча й суттєво корелює з усіма показниками суб'єктивного досвіду, відіграє значно меншу роль у прогнозуванні внутрішньої мотивації. Тобто ми бачимо визначальну роль внутрішньої мотивації на шляху до самореалізації здобувачів.

Досягнення самореалізації передбачає проходження певних етапів, подолання різних труднощів і, перш за все, практику саморегуляції індивідуальних емоцій і поведінки. Освіта також забезпечує логіко-наукову основу для виходу за межі етапів самореалізації, вона забезпечує проникливість і розуміння, але це також означає подолання теоретичних кордонів, через особисту участь у діях, які відображають моральні та гуманістичні цінності. Позитивний і активний підходи – це шляхи, які ведуть до самореалізації (Rusu, 2019).

Віртуальний простір для молодого покоління в сучасних умовах виступає засобом задоволення тих значущих потреб, які фруструються в реальних умовах. Зокрема, особистісна самореалізація у студентської молоді переноситься у віртуальний простір через нові захоплення, знайомства та атрибуції власного «Я». Таким чином, комп'ютерна залежність у даному дослідженні розглядалася як новий спосіб особистісної самореалізації студентської молоді, який досі трактується переважно як форма девіантної поведінки. Самореалізація в Інтернеті для сучасної молоді є значущою сферою самореалізації особистості в цілому, яка за сприятливих умов доповнює самореалізацію в реальності, а за несприятливих замінює самореалізацію в реальності. Врахування цих моментів дозволить побудувати систему психологічної роботи з різними рівнями комп'ютерної залежності студентської молоді в контексті її особистісної самореалізації (Yakovyt'ska et al., 2022).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, можна зробити висновок, що проблема успіхів та невдач стає більш гострою у процесі самореалізації, особливо для молодого покоління. Поняття успіху пов'язане насамперед з активною життєвою позицією людини, її прагненням до самореалізації, самоактуалізації. Невдачі ж постають гострою проблемою на шляху до самовизначення та самореалізації, вони негативно впливають на фізичний та психічний стан людини, змушують її сумніватися в собі та своїх силах та перешкоджають її розвитку. Дослідження показують, що люди, які вийшли з

підліткового віку, є більш зрілими, саме тому, їм легше долати та пристосовуватись до невдач в житті. Це підтверджує й опитування, яке було проведене, спираючись на життєвий досвід та аналіз дій респондентів різного віку. Респонденти, віком від 21 року, не відчували такого великого впливу на життя на подальшу діяльність, як підлітки та респонденти від 18 до 21 року. Останні ж відмітили, що проблемні ситуації та невдачі у навчальній діяльності та житті стали неабиякою перешкодою. Підсумовуючи все вищезазначене, можна стверджувати, що успіхи та невдачі грають вирішальну роль у формуванні та становленні людини як особистості, впливають на рівень її мотивації та самореалізацію.

Перспектива подальших досліджень в цій області вбачається у продовженні вивчення особливостей впливу успіху та невдач на реалізацію особистості в процесі її становлення, а також детальний аналіз впливу у кожній віковій категорії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Артюшина М. В., Котикова, О. М. Романова Г. М. Психолого-педагогічні аспекти реалізації сучасних методів у вищій школі : навч. посіб. Київ : КНТУ, 2007. 528 с.
- Боришевський М. Самосвідомість як фактор психічного розвитку особистості. *Психологія і суспільство*. 2009. № 4 (38). С. 119–126.
- Зуева С. П. Самореализация человека в профессиональной деятельности. *Концепт*. 2013. № 2(18). С. 16–21.
- Кравченко О. О., Кикоть, С. В. Психологічні аспекти управління персоналом. *Young Scientist*. 2016. № 3. С. 101–103.
- Романовський О. Г. Педагогіка успіху: її сутність та основні напрями вивчення. *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія*. 2011. № 2. С. 3–9.
- Романовський О. Г., Михайліченко, В. Є. Філософія досягнення успіху: навч. посібник. Харків : НТУ «ХП», 2003.
- Beck A. T. *Cognitive therapy and the emotional disorders*. New American Library, 1976.
- Buis M. S., Tjoa R., Korteweg, G., Slikkerveer, L. *Overcoming school failure: Policies that work*. 2011. URL: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/education/a-literature-review-of-school-practices-to-overcome-school-failure_5k9flcwwv9tk-en#page1 (last accessed: 11.09.2022).
- Bulik C. M., Carpenter L. L., Kupfer D. J., Frank E. (1990). Features associated with

- suicide attempts in recurrent major depression. *Journal of Affective Disorders*. 1990. № 18(1). P. 29–37.
- Busato V. V., Prins F. J., Elshout J. J., Hamaker C. (2000). Intellectual ability, learning style, personality, achievement motivation and academic success of psychology students in higher education. *Personality and Individual Differences*. 2000. № 29(6). P. 1057–1068.
- Crocker J., Wolfe C. T. (2001). Contingencies of self-worth. *Psychological Review*. 2001. № 108(3). P. 593–623.
- Guskey T. R. Measurement of the responsibility teachers assume for academic successes and failures in the classroom. *Journal of Teacher Education*. 1981. № 32(3). P. 44–51.
- Jabbarov R. Factors affecting the development of self-realization among students of different professions. *Science and Education*. 2017. № 9. P. 75–87.
- Johnson J., Gooding P., Wood A., Taylor P. J. (2011). Trait reappraisal amplifies subjective defeat, sadness, and negative affect in response to failure versus success in nonclinical and psychosis populations. *Journal of Abnormal Psychology*. 2011. № 120. P. 922–934.
- Kolzow D. R. *Leading from within: building organizational leadership capacity*. 2014. URL: http://www.iedconline.org/clientuploads/Downloads/edrp/Leading_from_Within.pdf (last accessed: 14.10. 2022).
- McCarty C. A., Mason W. A., Kosterman R., Hawkins J. D., Lengua, L. J., McCauley E. Adolescent School Failure Predicts Later Depression Among Girls. *Journal of Adolescent Health*. 2008. Vol. 43(2). P. 180–187.
- Nalyvaiko O., Bondarenko A. Role of intrinsic motivation in the process of mastering the piano. *Per Musi*. 2022. № 42. P. 1–16. <https://doi.org/10.35699/2317-6377.2022.39891>
- Psacharopoulos G. (2007). *The costs of school failure, A feasibility study*, analytical report prepared for the european commission. Brussels : EENEE, 2007.
- Reinherz H. Z., Giaconia R. M., Hauf A. M. C., Wasserman M. S., Silverman A. B. Major depression in the transition to adulthood: Risks and impairments. *Journal of Abnormal Psychology*. 1999. Vol. 108(3). P. 500–510.
- Rosi A., Cavallini E., Gamboz N., Vecchi T., Van Vugt F. T., Russo, R. The Impact of Failures and Successes on Affect and Self-Esteem in Young and Older Adults. *Frontiers in Psychology*. 2019. Vol. 10. P. 1795. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01795>
- Rusu M. The Process of Self-Realization From the Humanist Psychology Perspective.

Psychology. 2019. № 10. P. 1095–1115.
<https://doi.org/10.4236/psych.2019.108071>.

- Sirriyeh, R., Lawton, R., Gardner, P., & Armitage, G. (2010). Coping with medical error: a systematic review of papers to assess the effects of involvement in medical errors on healthcare professionals' psychological well-being. *BMJ Quality & Safety*, 19(6), 1–8.
- Taylor P. J., Gooding P., Wood A. M., Tarrier, N. The role of defeat and entrapment in depression, anxiety, and suicide. *Psychological Bulletin*. 2011. № 137(3). P. 391–420.
- Waterman A. S., Schwartz S. J., Goldbacher E., Green H., Miller C., Philip S. (2003). Predicting the Subjective Experience of Intrinsic Motivation: The Roles of Self-Determination, the Balance of Challenges and Skills, and Self-Realization Values. *Personality and Social Psychology Bulletin*. 2003. № 29(11). P. 1447–1458. <https://doi.org/10.1177/0146167203256907>
- Yakovytska L. S., Pomytkina L. V., Synyshyna V. M., Ichanska O. M., Hordiienko K. O. Computer addiction as a new way of personal self-realization of student youth. *Journal of Physics: Conference Series*. 2022. Vol. 2288, No. 1. P. 012040. IOP Publishing.
- Zhernovnykova O., Nalyvaiko O., Chornous N. Intellectual competence: essence, components, levels of formation. *Pedagogy and Psychology*. 2017. № 58, 32–41. <https://doi.org/10.5281/zenodo.1116977>

REFERENCES

- Artiushyna, M. V., Kotykova, O. M., & Romanova, H. M. (2007). *Psykhologohopedahohichni aspekty realizatsii suchasnykh metodiv u vyshchii shkoli* [Psychological and pedagogical aspects of the implementation of modern methods in higher education]. KNTU.
- Boryshevskyi, M. (2009). Samosvidomist yak faktor psykhičnoho rozvytku osobystosti [Self-awareness as a factor in the mental development of an individual]. *Psykhologhiia i suspilstvo*, 4 (38), 119–126.
- Zueva, S. P. (2013). Samorealizacija cheloveka v professional'noj dejatel'nosti [Self-realization of a person in professional activity]. *Koncept*, 2(18), 16–21.
- Kravchenko, O. O., & Kykot, S. V. (2016). Psykhologichni aspekty upravlinnia personalom [Psychological aspects of personnel management]. *Young Scientist*, 3,

101–103.

- Romanovskyi, O. H. (2011). Pedagogika uspihu: yii sutnist ta osnovni napriamy vyvchennia [Pedagogy of success: its essence and main areas of study]. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnyimi systemamy: filosofii, psikhologii, pedagogika, sotsiologii*, 2, 3–9.
- Romanovskyi, O. H., & Mykhailichenko, V. Ye. (2003). *Filosofii dosiahnennia uspihu* [The philosophy of achieving success]. NTU «KhPI».
- Beck, A. T. (1976). *Cognitive therapy and the emotional disorders*. New American Library.
- Buis, M. S., Tjoa R., Korteweg, G., & Slikkerveer, L. (2011). *Overcoming school failure: Policies that work*. http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/ocd/education/a-literature-review-of-school-practices-to-overcome-school-failure_5k9flcwv9tk-en#page1
- Bulik, C. M., Carpenter, L. L., Kupfer, D. J., & Frank, E. (1990). Features associated with suicide attempts in recurrent major depression. *Journal of Affective Disorders*, 18(1), 29–37.
- Busato, V. V., Prins, F. J., Elshout, J. J., & Hamaker, C. (2000). Intellectual ability, learning style, personality, achievement motivation and academic success of psychology students in higher education. *Personality and Individual Differences*, 29(6), 1057–1068.
- Crocker, J., & Wolfe, C. T. (2001). Contingencies of self-worth. *Psychological Review*, 108(3), 593–623.
- Guskey, T. R. (1981). Measurement of the responsibility teachers assume for academic successes and failures in the classroom. *Journal of Teacher Education*, 32(3), 44–51.
- Jabbarov, R. (2017). Factors affecting the development of self-realization among students of different professions. *Science and Education*, 9, 75–87.
- Johnson, J., Gooding, P., Wood, A., Taylor, P. J., & Tarriner, N. (2011). Trait reappraisal amplifies subjective defeat, sadness, and negative affect in response to failure versus success in nonclinical and psychosis populations. *Journal of Abnormal Psychology*, 120, 922–934.
- Kolzow, D.R. (2014). *Leading from within: building organizational leadership capacity*. http://www.iedconline.org/clientuploads/Downloads/edrp/Leading_from_Within.pdf
- McCarty, C. A., Mason, W. A., Kosterman, R., Hawkins, J. D., Lengua, L. J., & McCauley, E. (2008). Adolescent School Failure Predicts Later Depression Among Girls. *Journal of Adolescent Health*, 43(2), 180–187.

- Nalyvaiko, O., & Bondarenko, A. (2022). Role of intrinsic motivation in the process of mastering the piano. *Per Musi*, (42), 1–16. <https://doi.org/10.35699/2317-6377.2022.39891>
- Psacharopoulos, G. (2007). *The costs of school failure, A feasibility study, analytical report prepared for the european commission*. EENEE.
- Reinherz, H. Z., Giaconia, R. M., Hauf, A. M. C., Wasserman, M. S., & Silverman, A. B. (1999). Major depression in the transition to adulthood: Risks and impairments. *Journal of Abnormal Psychology*, 108(3), 500–510.
- Rosi, A., Cavallini, E., Gamboz, N., Vecchi, T., Van Vugt, F. T., & Russo, R. (2019). The Impact of Failures and Successes on Affect and Self-Esteem in Young and Older Adults. *Frontiers in Psychology*, 10, 1795. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01795>
- Rusu, M. (2019). The Process of Self-Realization From the Humanist Psychology Perspective. *Psychology*, 10, 1095–1115. <https://doi.org/10.4236/psych.2019.108071>.
- Sirriyeh, R., Lawton, R., Gardner, P., & Armitage, G. (2010). Coping with medical error: a systematic review of papers to assess the effects of involvement in medical errors on healthcare professionals' psychological well-being. *BMJ Quality & Safety*, 19(6), 1–8.
- Taylor, P. J., Gooding, P., Wood, A. M., & Tarrier, N. (2011). The role of defeat and entrapment in depression, anxiety, and suicide. *Psychological Bulletin*, 137(3), 391–420.
- Waterman, A. S., Schwartz, S. J., Goldbacher, E., Green, H., Miller, C., & Philip, S. (2003). Predicting the Subjective Experience of Intrinsic Motivation: The Roles of Self-Determination, the Balance of Challenges and Skills, and Self-Realization Values. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29(11), 1447–1458. <https://doi.org/10.1177/0146167203256907>
- Yakovyt'ska, L. S., Pomytkina, L. V., Synyshyna, V. M., Ichanska, O. M., & Hordiienko, K. O. (2022, June). Computer addiction as a new way of personal self-realization of student youth. In *Journal of Physics: Conference Series*, 2288(1), 012040. IOP Publishing.
- Zhernovnykova, O., Nalyvaiko, O., & Chornous, N. (2017). Intellectual competence: essence, components, levels of formation. *Pedagogy and Psychology*, 58, 32–41. <https://doi.org/10.5281/zenodo.1116977>

**Self-actualization in the process of personality formation.
Motivation for success and the impact of failures**

Lillia Nuralieva

 <https://orcid.org/0000-0002-0759-4150>

Undergraduate Student,
V.N. Karazin Kharkiv National University,
Svobody Square 6, 61022, Kharkiv, Ukraine
 nuralievalilly17@gmail.com

Liudmyla Syvolotska

 <https://orcid.org/0000-0001-7070-0916>

Undergraduate Student,
V.N. Karazin Kharkiv National University,
Svobody Square 6, 61022, Kharkiv, Ukraine
 syvolotska@gmail.com

Oleksii Nalyvaiko

 <https://orcid.org/0000-0002-7094-1047>

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor of the Department of Pedagogy,
V.N. Karazin Kharkiv National University,
Svobody Square 6, 61022, Kharkiv, Ukraine
 nalyvaiko@karazin.ua

***Abstract.** The article considers the characteristics of motivation for success and the analysis of the impact of failures on the self-actualization of individuals in the process of their personality formation. The relevance of this research is related to the fact that in recent years the problem of the impact of success and failures has become more acute and is becoming more and more widespread. The article highlights such concepts as motivation for success, personality formation, motivation, self-actualization, self-development, negative state, adaptation, academic failure, and also reviews how successes and failures affect academic performance. This article presents the results of the survey among participants of various ages, who had the opportunity to describe and analyze their experiences in educational activities and further life, in which they had to answer twelve questions that related to their success, inner experiences and*

psychological difficulties associated with failures, which they encountered. The respondents shared their impressions and expressed their opinions about the impact of success and failures on the self-actualization of individuals on their life paths. Based on the results of the survey, the authors of the research emphasized the most important points that should be paid attention to and analyzed in detail.

Keywords: *motivation for success, personality formation, motivation, self-actualization, self-development, negative state, adaptation, academic failure.*

To cite this article: Nuralieva, L., Syvolotska, L., & Nalyvaiko, O. (2022). Self-actualization in the process of personality formation. Motivation for success and the impact of failures. *Educological discourse*, 3-4(38-39). <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2022.344>

Стаття надійшла до редакції 24.10.2022

Стаття прийнята до друку 30.11.2022